

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyně **I. B.**, zast. JUDr. Jaromírem Sýkorou, advokátem, se sídlem Orlová – Poruba, Slezská 950, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem v Praze 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 3. 2004, č. j. 43 Cad 13/2004 – 11,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 3. 2004, č. j. 43 Cad 13/2004 – 11 **se zrušuje** a věc se tomuto soudu **vrací** k dalšímu řízení

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (dále jen „žalované“) ze dne 16. 9. 2003, č. , byl žalobkyni přiznán od 19. 2. 2000 plný invalidní důchod podle ustanovení § 29 zákona č. 100/1988 Sb. (o sociálním zabezpečení) v platném znění s tím, že plný invalidní důchod činí 4548 Kč měsíčně, sirotčí důchod 996 Kč měsíčně a zvýšení důchodu pro bezmocnost 852 Kč měsíčně, celkem tedy žalobkyni náleží 6390 Kč měsíčně. Ve výroku rozhodnutí dále žalovaná uvedla, že od dubna 2000 náleží žalobkyni plný invalidní důchod ve výši 4548 Kč, sirotčí důchod ve výši 996 Kč a zvýšení důchodu pro bezmocnost ve výši 876 Kč, celkem tedy 6420 Kč měsíčně. Od prosince 2000 náleží plný invalidní důchod ve výši 4840 Kč, sirotčí důchod ve výši 1086 Kč, zvýšení důchodu pro převážnou bezmocnost 876 Kč, celkem tedy 6802 Kč měsíčně. Od 24. 10. 2001 náleží plný invalidní důchod ve výši 4840 Kč , zvýšení důchodu pro převážnou bezmocnost 928 Kč, celkem tedy 5768 Kč měsíčně (zanikl nárok na sirotčí důchod dovršením 26 roku věku). Od prosince 2001 náleží žalobkyni plný invalidní důchod ve výši 5229 Kč měsíčně, zvýšení důchodu pro převážnou bezmocnost 928 Kč, celkem 6157 Kč měsíčně. Od ledna 2003 náleží pak invalidní důchod ve výši 5386 Kč, zvýšení důchodu pro převážnou bezmocnost 928 Kč, celkem tedy 6314 Kč měsíčně. V odůvodnění žalovaná uvedla, že důchod je přiznáván podle § 56 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění tři roky zpět od uplatnění nároku. Nárok na plný invalidní důchod přitom

vznikl žalobkyni dne 1. 9. 1992, kdy získala dva roky zaměstnání potřebné pro vznik nároku. Vypočítán byl z fiktivního průměrného měsíčního výdělku 2000 Kč, a to ve výši 64 % z této částky, při zápočtu 39 let zaměstnání; důchod tak činil 1570 Kč měsíčně, přičemž po zákonných úpravách náleží k 19. 2. 2000 plný invalidní důchod 4548 Kč měsíčně. Navrhovatelce bylo v oznámení o výplatě důchodu sděleno, že doplatek důchodu za dobu od 19. 2. 2000 do 23. 9. 2003 ve výši 15.160 Kč je jí současně poukazován.

Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně u Krajského soudu v Ostravě dne 1. 10. 2003 žalobu, v níž připomněla, že napadené rozhodnutí bylo vydáno jako reakce na její žádost ze dne 3. 2. 2003 podanou u Okresní správy sociálního zabezpečení v Novém Jičíně, o překlasifikování jejího plného invalidního důchodu na invalidní důchod pro tzv. invaliditu z mládí. Posudkovým lékařem uvedené OSSZ byla uznána invalidní z mládí a následně proto uplatnila nárok na doplacení důchodu podle § 56 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. tři roky zpětně. Obdržela však rozhodnutí žalované, že se jí přiznává plný invalidní důchod podle ustanovení § 29 zákona č. 100/1988 Sb., s čímž nemůže souhlasit, jelikož občanům, kterým podle téhož zákona vznikla invalidita před ukončením povinné školní docházky byl přiznáván plný invalidní důchod podle § 33 uvedeného zákona od 18. roku věku (tzv. „invalidita z mládí“). Výše těchto důchodů byla sice stejná, ale od 1. 1. 1996 však podle § 100 zákona č. 155/1995 Sb. vznikl nárok na jeho přepočtení; jestliže plný invalidní důchod přiznaný podle § 33 zákona č. 100/1988 Sb. nedosahoval výše 40 % všeobecného vyměřovacího základu za rok 1994, upravila se procentní výměra na tuto částku a dále se invalidní důchody valorizovaly podle platných zákonných předpisů, přičemž v současné době činí takto upravený invalidní důchod 6344 Kč měsíčně. Důchod žalobkyně však této částky nedosahuje. Žalobkyně žádala o přiznání invalidního důchodu podle § 33 již uvedeného zákona a o jeho přepočítání s tím, že 18-ti let dosáhla v roce 1993. Zároveň žádala o zohlednění procentní výměry a všech valorizací.

Žalovaná podala vyjádření k opravnému prostředku žalobkyně, v němž potvrdila, že žalobkyně pobírala plný invalidní důchod od 1. 7. 1994 a po obdržení vysvětlujícího dopisu dávkového oddělení žalované ze dne 21. 1. 2002 požádala o plný invalidní důchod z mládí. Posudkový lékař jí vyhověl a uznal tzv. invaliditu z mládí se vznikem k 1. 1. 1985, tedy před dokončením povinné školní docházky. Žalovaná uvedla, že žalobkyně se sice stala invalidní před dosažením věku, v němž končí povinná školní docházka, avšak byla schopna i přes svůj zdravotní stav studovat, neboť je absolventkou čtyřletého studia na Obchodní akademii při U. B., takže získala dobu potřebnou pro vznik nároku na plný invalidní důchod, byť po vzniku plné invalidity. Přitom podle § 33 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. v platném znění má občan nárok na plný invalidní důchod tehdy, jestliže se stal invalidním před dovršením věku, v němž končí povinná školní docházka, avšak nemohl být proto zaměstnán vůbec nebo po dobu potřebnou pro nárok na tento důchod a dosáhl věku 18-ti let. Z ustanovení § 33 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. v platném znění vyplývá, že potřebná doba zaměstnání pro nárok na plný invalidní důchod v případě, že doba zaměstnání byla získána po vzniku invalidity, činí u osob mladších 24 let celkem dva roky [podle ustanovení § 8 odst. 1 písm. f) téhož zákona se zaměstnáním rozumí i studium po skončení povinné školní docházky]. Vzhledem k tomu, že žalobkyně v době od 1. 9. 1990 do 30. 6. 1994 studovala a tedy ku dni 1. 9. 1992 splnila podmínku potřebné doby zaměstnání pro nárok na plný invalidní důchod ve smyslu ustanovení § 33 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. v platném znění, nárok na plný invalidní důchod podle druhého odst. téhož ustanovení jí nevznikl, neboť ten vznikne pouze tehdy, jestliže občan nemohl být zaměstnán po dobu potřebnou pro nárok na plný invalidní důchod. Žalobkyně však pro potřebnou dobu studovala,

a proto jí plný invalidní důchod pro tzv. invaliditu z mládí nelze uznat. Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby jako nedůvodné.

Při jednání u Krajského soudu v Ostravě žalobkyně ještě namítala, že plný invalidní důchod podle § 33 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. jí měl být přiznán i s ohledem na § 42 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb. s tím, že i její spolužáci tento druh invalidity „mají uznán z Obchodní akademie pro tělesně postižené v B.“. Žádala, aby napadené rozhodnutí žalované bylo zrušeno a věc vrácena k vydání nového rozhodnutí, v němž jí bude přiznán plný invalidní důchod z mládí od 10. 10. 1993, kdy dosáhla 18-ti let věku.

Krajský soud v Ostravě napadeným rozsudkem žalobu zamítl. Vycházel ze záznamu o jednání OSSZ v Novém Jičíně ze dne 19. 5. 2003, jímž bylo zjištěno, že žalobkyně je plně invalidní od 1. 1. 1985 (zdravotní postižení jí umožňovalo soustavnou výdělečnou činnost jen za zcela mimořádných podmínek). Dále vycházel z obsahu dávkového spisu, z něhož ověřil, že žalobkyně v době od 1. 9. 1990 do 30. 6. 1994 studovala. Z žádosti obsažené v tomto dávkovém spise poté zjistil, že žalobkyně požadovala, aby plný invalidní důchod „z mládí“ jí byl přiznán od 19. 2. 2003. Z toho dovodil, že žalobkyně splnila podmínku potřebné doby pojištění, neboť k 1. 9. 1992 získala dva roky pojištění, jak vyžaduje zákon u osob mladších 24 let. Proto jí vznikl nárok na invalidní důchod podle ustanovení § 29 zákona č. 100/1988 Sb. Podle ustanovení § 56 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. byl jí potom invalidní důchod přiznán zpětně tři roky od uplatnění nároku, tedy od 19. 2. 2000. Krajský soud v souladu s ustanovením § 75 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“) při přezkoumání napadeného rozhodnutí vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době vydání rozhodnutí žalované. Přitom dospěl k závěru, že žalobkyně k datu vydání napadeného rozhodnutí, tj. k 16. 9. 2003 byla plně invalidní, avšak nespĺňovala zákonné podmínky pro přiznání invalidního důchodu podle § 33 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb.; proto jí byl právem plný invalidní důchod přiznán podle § 29 téhož zákona.

Ve včas podané kasační stížnosti vytýkala žalobkyně Krajskému soudu v Ostravě nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky v předcházejícím řízení, dovolávala se tedy důvodu kasační stížnosti uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Nesouhlasila se závěrem uvedeného soudu, že nespĺňovala k datu 16. 9. 2003 zákonné podmínky pro přiznání invalidního důchodu podle § 33 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. a vyslovila názor, že v jejím případě nelze aplikovat ustanovení § 29 zákona č. 100/1988 Sb., neboť plně invalidní byla podle posudku OSSZ v Novém Jičíně již od 1. 1. 1985. Ustanovení § 29 zákona č. 100/1988 Sb. se přitom vztahuje na případy, kdy invalidita vzniká po vzniku zaměstnání (občan byl zaměstnán po dobu potřebnou pro nárok na tento důchod), resp. po vzniku důchodového pojištění. V jejím případě tomu tak však nebylo, když invalidita vznikla před dnem nástupu na studia posuzovaná jako zaměstnání, neboť vznikla před ukončením povinné školní docházky a tudíž před vznikem důchodového pojištění. Soud sice konstatoval, že k 1. 9. 1992 získala potřebnou dobu pojištění, která činí u osob mladších 24 let dva roky s tím, že tato podmínka je však stanovena v § 33 odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení, tedy posuzoval invaliditu podle uvedeného ustanovení, avšak následně nesprávně a v rozporu s předcházejícím závěrem konstatoval, že žalobkyni vznikl nárok na plný invalidní důchod podle § 29 zákona č. 100/1988 Sb. V důsledku tohoto nesprávného právního posouzení vzniku nároku na invalidní důchod nebyly provedeny přepočty invalidního důchodu v souladu se zákonem č. 155/1995 Sb. a v souladu s meritorní směrnici ČSSZ č. 1/96. Tyto předpisy nerozlišují přitom mezi invalidním důchodem podle § 33 odst. 1 a § 33 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb.

V písemném vyjádření ke kasační stížnosti žalovaná vyslovuje souhlas s napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě. Připomíná, že stěžovatelka byla shledána posudkem posudkového lékaře OSSZ v Novém Jičíně ze dne 19. 5. 2003 plně invalidní podle ustanovení § 25 odst. 3 písm. a) zákona č. 121/1975 Sb. od 1. 1. 1985 a nadále poté plně invalidní podle § 29 odst. 2 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb. v platném znění a plně invalidní též podle ustanovení § 39 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění dosud. Ke dni vzniku invalidity 1. 1. 1985 však stěžovatelka žádné podmínky pro vznik nároku na plný invalidní důchod či invalidní důchod z mládí vzhledem k věku necelých deseti let a k nezískání potřebné doby pojištění a to ani podle zákona o sociálním zabezpečení č. 121/1975 Sb. nesplňovala. Podmínky pro vznik nároku na plný invalidní důchod splnila až získáním potřebné doby pojištění dvou let po vzniku invalidity, tj. po dvouletém studiu, k 1. 9. 1992, tedy ještě před dosažením svých 18-ti let. Jestliže tedy splnila podmínky nároku na plný invalidní důchod ke dni 1. 9. 1992 ve smyslu ustanovení § 33 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. v platném znění, nemůže jí vzniknout nárok na plný invalidní důchod k pozdějšímu dni 10. 10. 1993 (kdy dosáhla věku 18-ti let) ve smyslu ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. v platném znění. Plný invalidní důchod z mládí náleží totiž pouze v mimořádných případech těm občanům, kteří nemohli být zaměstnáni po dobu potřebnou pro nárok na plný invalidní důchod. Stěžovatelka však studovala a studium je postaveno na úroveň zaměstnání. Žalovaná navrhovala, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl.

Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. přezkoumal napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě a řízení předcházející jeho vydání a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná. Dovodil, že v dané věci není vázán důvody kasační stížnosti ve smyslu § 109 odst. 3 s. ř. s., neboť napadené rozhodnutí je třeba pokládat za nepřezkoumatelné ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. pro vadu řízení před soudem spočívající v tom, že uvedený soud ponechal v platnosti (nezrušil) nepřezkoumatelné rozhodnutí žalované, přičemž tato vada měla za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Nutno předeslat, že z obsahu dávkového spisu žalované Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatelka již dne 10. 10. 1993 uplatnila nárok na plný invalidní důchod. Posudkem lékaře OSSZ v Novém Jičíně ze dne 4. 8. 1994 byla uznána plně invalidní podle § 29 odst. 2 písm. d) zákona č. 100/1988 Sb., neboť pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav byla schopna vykonávat soustavné zaměstnání jen za zcela mimořádných podmínek s tím, že plná invalidita vznikla v červenci 1994. Plný invalidní důchod byl stěžovatelce přiznán od 1. 7. 1994 podle zákona č. 100/1988 Sb., přičemž pro nárok na plný invalidní důchod jí byla hodnocena doba studia od 1. 9. 1990 do 30. 6. 1994. Tento důchod spolu se zvýšením důchodů nyní pro převážnou bezmocnost, pobírá stěžovatelka dosud (v mezidobí pobírala též sirotčí důchod, který jí byl odňat od 26. roku věku). Dne 19. 2. 2003 uplatnila stěžovatelka nárok na plný invalidní důchod podle § 33 zákona č. 100/1988 Sb. (tzv. invaliditu z mládí), přičemž posudkový lékař OSSZ v Novém Jičíně v posudku ze dne 19. 5. 2003 uznal stěžovatelku plně invalidní podle § 25 odst. 3 písm. d) zákona č. 121/1975 Sb., podle ustanovení § 29 odst. 2 písm. d) zákona č. 100/1988 Sb., i podle ustanovení § 39 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb.

Na zmíněnou žádost stěžovatelky o přiznání plného invalidního důchodu pro tzv. invaliditu z mládí, reagovala žalovaná vydáním rozhodnutí, jímž přiznala stěžovatelce plný invalidní důchod podle ustanovení § 29 zákona č. 100/1988 Sb., který k datu přiznání činil 4548 Kč měsíčně a který byl postupně zvyšován v souvislosti s prováděnými

valorizacemi až na částku 5386 Kč k datu vydání uvedeného rozhodnutí. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedla žalovaná pouze tolik, že důchod se přiznává podle § 56 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění tři roky zpět od uplatnění nároku, přičemž nárok vznikl dnem 1. 9. 1992, kdy stěžovatelka získala dva roky zaměstnání potřebné pro jeho vznik. Vypočítán byl z fiktivního průměrného měsíčního výdělku 2000 Kč ve výši 64 % z této částky, při zápočtu 39 let (fiktivních) zaměstnání a činil 1570 Kč měsíčně; po zákonných úpravách náleží k 19. 2. 2000 ve výši 4548 Kč měsíčně.

Uvedené rozhodnutí je nepřezkoumatelné, neboť z něho není vůbec patrné, že předmětem řízení byla žádost o změnu poskytované dávky plného invalidního důchodu na důchod pro tzv. invaliditu z mládí, tedy invalidního důchodu přiznávaného v mimořádných případech, na něž pamatoval zákon č. 100/1988 Sb. v ustanovení § 33 odst. 2 a na něž pamatuje též současný zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb. v § 42 odst. 1. O této žádosti stěžovatelky žalovaná ve svém rozhodnutí vůbec nerozhodla a bez dalšího vysvětlení přiznala stěžovatelce plný invalidní důchod podle ustanovení § 29 zákona č. 100/1988 Sb. od 19. 2. 2000, ačkoliv stěžovatelka je poživatelkou tohoto plného invalidního důchodu již od 1. 7. 1994. O tomto dosud pobíraném plném invalidním důchodu není v rozhodnutí zmínky a z jeho obsahu by tudíž bylo možno usuzovat, že až do data 19. 2. 2000 stěžovatelka žádný důchod nepobírala a jde o nové (první) přiznání dávky. Jedná se však jen o úpravu výše doposud pobíraného plného invalidního důchodu v souvislosti se zjištěním, že navrhovatelčina plná invalidita vznikla ještě před skončením její povinné školní docházky (v deseti letech věku), přičemž již ku dni 1. 9. 1992 měla splněnu podmínku potřebné doby zaměstnání pro vznik nároku na plný invalidní důchod, která činila u občanů mladších 24 let dva roky, ve smyslu ustanovení § 29 odst. 3 a § 33 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. a stejnou dobu činí též podle ustanovení § 40 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. Tyto skutečnosti však Nejvyšší správní soud dovozuje jen z obsahu dávkového spisu stěžovatelky vedeného u žalované, když z výroku ani odůvodnění napadeného rozhodnutí nic takového nevyplývá a rozhodnutí je nutno pokládat za nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost. Důvody, které žalovanou k jeho vydání vedly lze zjistit až z písemného vyjádření k žalobě a ke kasační stížnosti, avšak nebyly uvedeny a nestaly se součástí napadeného rozhodnutí. Navíc nutno zdůraznit, že žalovaná se dopustila nezákonnosti, pokud napadeným rozhodnutím přiznala nově plný invalidní důchod podle § 29 zákona č. 100/1988 Sb. stěžovatelce od 19. 2. 2000, ačkoliv od tohoto data byla vlastně provedena jen úprava výše dávky. Tento postup není v souladu s ustanovením § 56 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., na něž se žalovaná odvolává, neboť podle písm. b) uvedeného ustanovení, zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení. Žádná z podmínek uvedeného ustanovení pro přiznání důchodu od 19. 2. 2000 však v dané věci splněna není, neboť stěžovatelce nebyl v předchozím období před vydáním rozhodnutí plný invalidní důchod odepřen. Pokud žalovaná vychází ze zjištění, že původně v roce 1994 byl přiznán od pozdějšího data (od 1. 7. 1994, ačkoliv měl být přiznán již od 1. 9. 1992), pak měla pouze k datu 19. 2. 2000 (tři roky nazpět od uplatnění nároku na úpravu dávky) plný invalidní důchod zvýšit (provést jeho úpravu) a nikoliv jej nově přiznávat. V této souvislosti nutno připomenout, že od data přiznání dávky se odvozuje výše zvýšení důchodů podle jednotlivých nařízení vlády, která postupně byla k provádění zákona o důchodovém pojištění vydávána. Stěžovatelka by tímto postupem žalované mohla být při dalších valorizacích důchodů poškozena, neboť dosud platí zásada, že důchody přiznané před datem 1. 1. 1996 jsou zvyšovány progresivněji, než důchody přiznané po tomto datu.

Pokud Krajský soud v Ostravě v napadeném rozsudku ponechal výše popsanými vadami trpící rozhodnutí žalované v platnosti, nezbylo Nejvyššímu správnímu soudu než podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. rozsudek zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení. V něm bude na Krajském soudu v Ostravě, aby z důvodů výše podrobně popsaných zrušil přezkoumávané rozhodnutí žalované ze dne 16. 9. 2003, č. , pro nepřezkoumatelnost spočívající v nesrozumitelnosti, se závazným právním názorem pro žalovanou, aby rozhodla o předmětu žádosti, tedy o plném invalidním důchodu podle ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. a vyjádřila svůj závěr o tomto nároku a možném přepočtu podle § 100 zákona č. 155/1995 Sb. ve výroku rozhodnutí; pokud dospěje k závěru, že stěžovatelka na tuto dávku nárok nemá, avšak je nutno v souvislosti se změnou data vzniku plné invalidity provést jen úpravu plného invalidního důchodu, pak aby v souladu s ustanovením § 56 odst. 1 písm. b) tuto úpravu (zvýšení) provedla (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

V novém rozhodnutí rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 22. 2. 2005

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu